

KØBENHAVNS UNIVERSITET
CENTER FOR MILITÆRE STUDIER

Center for
Militære Studier
2023

CENTRETS FORMÅL

Kristian Søby Kristensen er seniorforsker og siden 2022 centerleder på Center for Militære Studier (CMS). Han har en ph.d.-grad i statskundskab fra Københavns Universitet og har igennem mange år beskæftiget sig med dansk og vestlig forsvars- og sikkerhedspolitik samt krig og strategi. På forsiden ses Kristian foran det gamle kommunehospital på Københavns Universitet, hvor CMS har til huse, og hvor Kristian har tilbragt en stor del af sit arbejdsliv.

CMS' placering på universitetet er afgørende for, at en forsker med Kristians profil har kunnet udvikle sig, og han er et godt eksempel på, hvordan CMS over en årrække har kunnet opbygge, fastholde og producere uafhængig, relevant viden af høj kvalitet, som bliver efterspurgt af såvel danske beslutningstagere som den brede offentlighed. For Kristian er NATO og arktisk sikkerhedspolitik to centrale forskningsinteresser. Som en integreret del af et internationalt anerkendt forskningsmiljø på Institut for Statskundskab bringer Kristian dagligt sin viden på disse

områder i spil i samarbejde med dygtige kollegaer og i undervisning og vejledning af kompetente studerende. Dermed bidrager CMS til skabelsen af et stærkt forskningsmiljø inden for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik og til udviklingen af de næste forskningstaler på området.

For CMS er det afgørende også at bringe vores viden i spil uden for universitetet, så den får betydning for samfundet. Det gør CMS igennem produktion af forskningsbaseret myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og forsvarsforligskredsen samt igennem bidrag til den offentlige debat om dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Kristian er tiltrådt som leder af CMS i en tid, hvor efterspørgslen på CMS' viden er højere end på noget andet tidspunkt. Det er den, fordi Ruslands invasion af Ukraine drastisk har forværret den sikkerhedspolitiske situation i Europa og fundamentalt har forandret vilkårene for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Og fordi Danmarks forsvar som en konsekvens heraf står over for en historisk genopbygning med forsvarsforligets tilførsel af yderligere 190 mia. kr. på forsvarsområdet.

NYT FORSVARFORLIG

Forsvarsforliget 2024-2033, som blev indgået i juni 2023, har fyldt meget i CMS' arbejde i det forløbne år. I optakten til forliget har centrets forskere og militæranalytikere løbende bidraget til den offentlige debat om, hvilke emner og udfordringer et nyt forlig burde adressere og hvordan. Det har vi fx gjort i en række

offentlige seminarer, hvor vi under overskriften "Fremtidens Forsvar" i selskab med centrale eksperter, styrelsesdirektører, repræsentanter for fagforeninger og for industrien bl.a. har debatteret, hvad dansk forsvar kan lære af krigen i Ukraine, hvordan Danmark kan gentænke sit totalforsvar og beredskab i lyset af truslen fra Rusland og tiltagende NATO-krav om at kunne yde værtsnationsstøtte til allie-

FORSVARSMINISTERIET
PERSONALESTYRELSEN

FREMTIDEN – formes i nutiden

- Danmark skal være rustet til den sikkerhedspolitiske situation
- Løfte Danmarks udgifter til forsvar og sikkerhed til 2% af BNP
- Regeringsudspil 143 mia. kr. de næste 10 år

➔ Vækst og opbygning

Debat om fremtidens personale i det danske forsvar.

Fra højre: direktør Janni Torp Kjærgaard (FPS), formand Niels Tønning (HOD) og formand Jesper Korsgaard Hansen (CS). Kristian Søby Kristensen modererede debatten.

rede styrker på dansk territorium, samt hvilke udfordringer der knytter sig til integrering af ny teknologi og til udvikling og fastholdelse af kompetencer i det danske forsvar.

Forsvarsforliget var også temaet for CMS' årlige forsvarskonference d. 6. december i

Ingeniørernes Hus, hvor vi traditionen tro diskuterede de vigtigste strategiske emner i dansk forsvars- og sikkerhedspolitik sammen med dem som til dagligt beslutter, beskæftiger sig med og beretter om udviklingen på området. Fokus i år var på udmøntningen af forsvarsforliget, og her var der meget at diskutere, eftersom forligsteksten kun udstikker den overordnede ramme og retning for fremtidens forsvar. Der er mange afgørende strategiske beslutninger og prioriteringer at foretage de kommende år, og vi er derfor glade for, at så mange centrale aktører valgte at stille op og bidrage med deres syn på Forsvarets udvikling. Blandt dem var direktør for Forsvarsministeriets Center for Sikkerhed og Operationer, Kasper Høeg-Jensen (øverst til venstre), der åbnede konferencen med at præsentere regeringens overordnede politiske prioriteter, før viceforsvarschef Kenneth Pedersen sammen med de tre værnschefer (til venstre) udlagde Forsvarets eget syn på udviklingen af organisationen og værnene de kommende år. En spændende dag i forsvars- og sikkerhedspolitikens tegn blev afsluttet med en livlig paneldebat mellem forsvarsordførere fra forligspartierne om prioriteringerne i forsvarsforliget (øverst i midten).

NYE UDFORDRINGER FOR DANMARK

Udover seminarer og konferencer har vi på CMS i årets løb haft travlt med at producere forskningsbaseret viden, der har bidraget til at analysere og perspektivere udfordringer og muligheder i forbindelse med udmøntningen af forsvarsforliget samt de mange forskellige konsekvenser, Ruslands invasion af Ukraine har haft. Det har vi bl.a. gjort gennem publicering af forskningsbaserede artikler,

rapporter, memoer og kronikker, foruden løbende formidling i medier, gennem oplæg og i form af rådgivning.

Et eksempel på det er forsker Tobias Liebetaus arbejde om kritisk maritim infrastruktur. Ukrainekrigen og i særdeleshed sabotagen mod Nord Stream-gasledningerne i Østersøen har blotlagt sårbarheder i Danmarks energi- og forsyningsikkerhed, ikke mindst på havbunden i de danske farvande. Parallelt med sit virke for CMS har Tobias gennem sin deltagelse i forskningsprojektet *Ocean*

Tobias Liebetrau taler under CMS-konference om kritisk infrastruktur på Christiansborg.

Infrastructures (OCINFRA) sammen med kollegaer på Institut for Statskundskab arbejdet intensivt med de udfordringer Europa står over for med hensyn til at kunne overvåge, hvad der foregår på havbunden, hvor en væsentlig del af den infrastruktur, som er afgørende for Europas energiforsyning samt tele- og internetkommunikation, er placeret i undersøiske rør og kabler. For Tobias har dette arbejde resulteret i flere videnskabelige artikler om emnet, fx artiklen "Critical Ma-

Illustration af Rasmus Sand Høyer til kronikken "Mere usikker verden skaber større enighed om at skærpe dansk sikkerhed. Bare ikke hvordan" af Kristian Søby Kristensen mfl. i Jyllands-Posten d. 9. juni 2023.

ritime Infrastructure Protection: What's the trouble?" i tidsskriftet *Marine Policy* forfattet sammen med professor Christian Bueger. Derudover var Tobias i maj 2023 vært for en CMS-konference om emnet på Christiansborg, arrangeret i samarbejde med formand for Folketingets forsvarsudvalg, MF Rasmus Jarlov. Og endelig har Tobias' viden været efterspurgt internationalt af både EU-Kommissionen og Europa-Parlamentet, hvor emnet er højt på den politiske dagsorden, og Tobias er derfor blevet inviteret til at give oplæg for begge institutioner i løbet af året.

Et andet eksempel er militæranalytiker Alexander Tetzlaffs arbejde med samfundssikkerhed. Under arbejdet med en CMS-rapport har Alexander opbygget en solid viden om emnet, der er kommet højt på den forsvars- og sikkerhedspolitiske dagsorden i Danmark bl.a. pga. Ruslands stigende tilbøjelighed til at benytte hybride virkemidler under tærsklen for krig. Alexanders rapport "Samfundssikkerhed i Danmark", der blev udgivet i slutningen af 2022, har affødt en stor efterspørgsel på hans viden, som bl.a. har betydet, at han i 2023 er blevet flittigt brugt som ekspertkilde i danske medier, har givet talrige oplæg for myndigheder og civilsamfundsorganisationer og bidraget som moderator på Beredskabsstyrelsens årlige samfundssikkerhedskonference.

Et tredje tema, som CMS har haft fokus på i 2023, er indkøb, udvikling og integration af nye militære kapaciteter og teknologier i det danske forsvar. Det stiller nye krav til Forsvarets organisation i forbindelse med både

materielanskaffelser, som afdækkes i CMS-rapporten "Små stater og store våben – Materielanskaffelse i europæiske småstater", og integrering af nye digitale teknologier, som analyseres i CMS-rapporten "Militær dataoversættelse og digital transformation – Erfaringer fra Ukraine og fokusområder for det danske forsvar."

Øverst: Professor Klaus Mølmer (KU) i midten i samtale med professor Kevin Jon Heller (CMS) t.v. om udfordringer og muligheder ifm. reguleringen af kvanteteknologi.

Nederst: Alexander Tetzlaff i rollen som ordstyrer på Beredskabsstyrelsens SAMSİK 2023-konference.

INTERNATIONAL EFTERSPØRGSEL EFTER CMS-VIDEN

Seniorforsker **Katja Lindskov Jacobsen** blev i 2023 udpeget til en højt profileret NATO-ekspertgruppe, som skal rådgive om alliancens sydlige engagement.

Katja er én af ti uafhængige eksperter, som NATO-generalsekretær Jens Stoltenberg har udpeget til at støtte den refleksionsproces, som NATO-landene på NATO-topmødet i Vilnius har igangsat med henblik på at vurdere alliancens tilgang til sin sydlige flanke. Arbejdet resulterer i en rapport, som skal bidrage med viden om den seneste udvikling i regionerne syd for NATO og komme med anbefalinger til, hvordan NATO kan forme sit fremtidige sydlige engagement. Katja står på et solidt fundament af viden om især maritim kriminalitet i Afrika, som hun kan bringe med til bordet i ekspertgruppens arbejde. På CMS er vi stolte af, at Katja har fået mulighed for at repræsentere centret i så vigtig en proces for NATO.

Professor i folkeret **Kevin Jon Heller** blev i 2023 udpeget til særlig rådgiver for krigsforbrydelser for anklageren ved Den Internationale Straffedomstol (ICC). I den kapacitet vil Kevin bl.a. assistere ICC i arbejdet med at vurdere bevismateriale i forbindelse med domstolens efterforskning af, om der har fundet krigsforbrydelser sted i igangværende krige og konflikter rundt om i verden, fx i Ukraine og Gaza. Vi er på CMS stolte af at kunne tiltrække en internationalt anerkendt kapacitet som Kevin til at lede centrets produktion af folkeretlig viden og bidrage til centrets tværfaglige forskningsmiljø.

NATO-ekspertgruppe udpeget til at rådgive om alliancens sydlige engagement sammen med NATO-generalsekretær Jens Stoltenberg. Seniorforsker Katja Lindskov Jacobsen ses i øverste række yderst til højre.

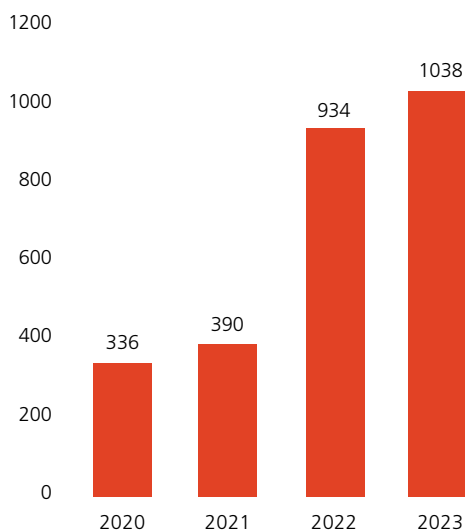
*Debat under konferencen
"Nyt momentum for forsvars- og sikkerhedspolitisk
integration i EU" arrangeret af Tænkertanken Europa
sammen med CMS og afholdt hos Altinget.*

FORMIDLING

Den formidlingsindsats som bl.a. Alexander og Tobias i 2023 har medvirket til, er en vigtig del af CMS' arbejde med at bidrage til den offentlige debat og understøtte den politiske beslutningsproces. Som et led heri, er det også afgørende, at CMS-publikationer er frit tilgængelige på CMS' hjemmeside. Det er der mange, som benytter sig af: I 2023 er CMS' publikationer blevet downloadet over 40.000 gange, hvilket svarer til, at der hver dag, året rundt, downloades over 100 CMS-publikationer.

En anden central del af centrets formidlingsindsats er at bidrage løbende med analyser og ekspertvurderinger af aktuelle emner i danske medier. At efterspørgslen har været høj i 2023 fremgår af figur 1, som viser, at antallet af Infomedia-hits på centrets forskere og militæranalytikere samlet set var 1038 i 2023, hvilket svarer til et gennemsnit på næsten 90 hits om måneden. Det er en stigning sammenlignet med tidligere år, og figuren understreger, hvordan Ruslands invasion har øget efterspørgslen på CMS' eksperter markant. Hertil skal lægges regelmæssige

CMS-bidrag til ikke-skriftlige medier (fx i radio og TV hos DR og TV2) samt bidrag til internationale medier (i 2023 bl.a. New York Times, BBC, Die Welt, Der Nordschleswiger, Bloomberg, Kyiv Post), som kun i begrænset omfang indgår i optællingen.

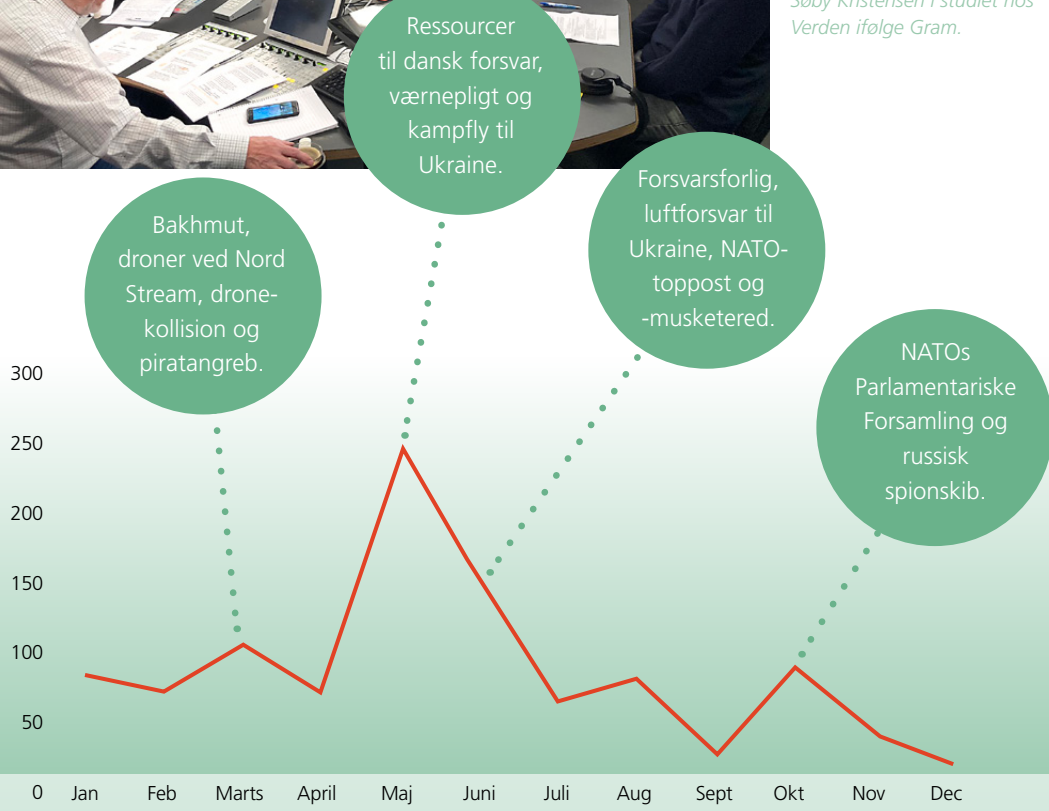
Figur 1:
Udviklingen i antal Infomedia-hits pr. år (2020-23)

Figur 2 viser, hvordan udviklingen i CMS' mediebidrag har set ud i løbet af året, og det fremgår, hvilke aktuelle begivenheder de knytter sig til. Især omkring forsvarsforligets indgåelse i maj og juni var der stor efterspørgsel efter CMS' ekspertvurderinger.

Øverst: Forsker Tobias Liebetrau kommenterer i BBC på efterforskningen af sabotagen på Nord Stream-gasledningerne.

Til venstre: Centerleder Kristian Søby Kristensen i studiet hos Verden ifølge Gram.

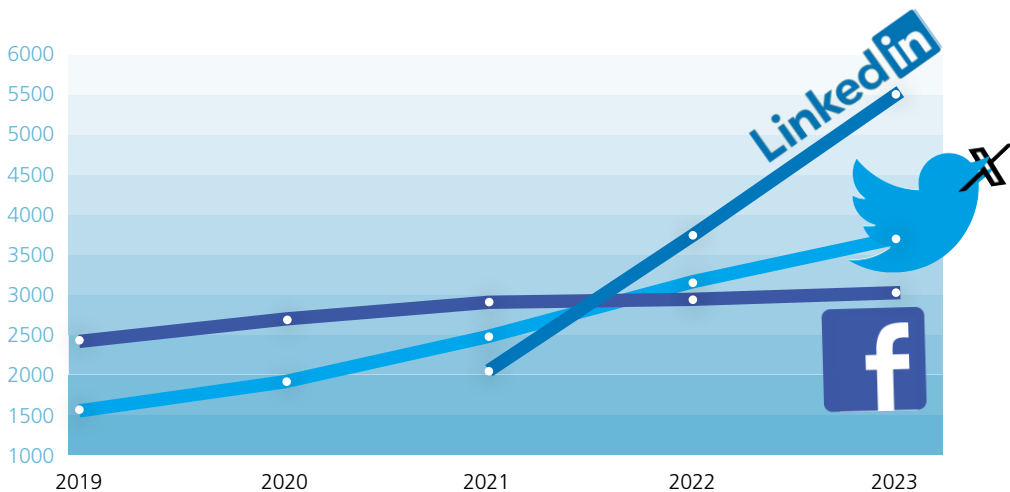

Figur 2: Antal Infomedia-hits pr. måned for CMS-forskere. Total: 1038 (Gns. 86,5 pr. måned).

Illustration af Rasmus Sand Høyer til Niels Byrjalsens kronik "Ambitiøs sikkerhedspolitik bør være mere end krisehåndtering" i Jyllands-Posten d. 3. februar 2023.

Endelig lægger vi på CMS også en stor indsats i at være til stede på de sociale medier. Figur 3 viser udviklingen i antallet af CMS' følgere på hhv. Facebook, X (f.hv. Twitter) og LinkedIn. Det fremgår, at tendensen er hhv. svagt, moderat og stærkt stigende på de tre platforme, og det giver for os en væsentlig indsigt i, hvor vi får mest effekt ud af vores indsats. LinkedIn har vist sig at have det største vækstpotentiale de seneste år, men vi er samtidig bevidste om, at den målgruppe, vi når ud til på de tre platforme, er forskellig, hvor vi fx i højere grad når ud til et internationalt publikum på X, mens det på Facebook hovedsageligt er danske følgere.

Figur 3: Udvikling i CMS' antal følgere på hhv. Facebook, LinkedIn og X (Twitter) (2019-2023)

*Forsvarsordførerdebat
under CMS Forsvarskonference 2023.*

*Fra venstre: MF Anne Valentina Berthelsen (SF),
MF Christian Friis Bach (fhv. RV), MF Alex Ahrendtsen (DF),
MF Aaja Chemnitz (IA), MF Carsten Bach (LA)
og MF Søren Espersen (DD).*

CMS I 2024

2024 begyndte med en god nyhed for CMS, da forsvarsforligskredsen med indgåelse af første delaftale under forsvarsforliget valgte at fortsætte samarbejdet med Københavns Universitet om Center for Militære Studier. Både centrets hovedbevilling, som udgør 11,6 mio. kr. årligt, og centrets folkeretsbevilling på 3,4 mio. kr. årligt videreføres.

Vi ser derfor frem til at fortsætte det gode samarbejde med forsvarsforligskredsen, For-

svarsministeriet og vores samarbejdspartnere vedr. folkeret på Det Juridiske Fakultet i årene fremover. Der er fortsat mange afgørende, strategiske beslutninger, som skal træffes i forbindelse med den enorme genopbygning af dansk forsvar de kommende år. På CMS ser vi frem til fortsat at bidrage til at understøtte svære danske forsvars- og sikkerhedspolitiske beslutninger med vores forskningsbaserede viden.

I dette afsnit præsenterer vi nedslag i og korte beskrivelser af en række af centrets projekter, produkter og aktiviteter fra året 2023. Aktiviteterne er ind delt i kategorier, hvor det samlede antal aktiviteter/produkter inden for hver kategori fremgår i parentes i overskriften. Til sidst beskrives udvalgte aktivite ter vedr. folkeret i samarbejde med Det Juridiske Fakultet, KU.

AKTIVITETER

CMS-PUBLIKATIONER (i alt 18)

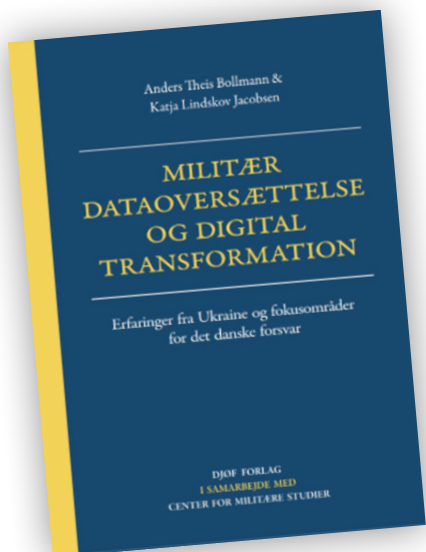
Læs alle CMS-publikationer på CMS' hjemmeside:
<https://cms.polsci.ku.dk/>

CMS udgav i juni 2023 rapporten "European Perspectives on the Global Return of Nuclear Weapons" i samarbejde med Djøf Forlag. I rapporten undersøger Cornelia Baciú og Alexander Høgsberg Tetzlaff, hvilken betydning det har for europæisk sikkerhed, at atomvåben er vendt tilbage som poli tisk magtinstrument i verdenspolitikken. De argumenterer for, at Europa, pga. sin afhængighed af USA på området, står til at miste handlekraft og indflydelse, men at selv en småstat som Danmark, uden atomvåben, har en interesse i at bidrage til at forme kommende diskussioner om Europas atomvåbenpolitikker. Derfor anbefaler rapporten, at den offentlige og parlamentariske debat om atomare spørgsmål i Danmark styrkes,

at fokus på strategiske spørgsmål i dansk forsvarsplanlægning øges, og at muligheder for dansk diplomati om atomare spørgsmål afsøges. Cornelia Baciú briefede rapportens centrale pointer på *NATO Nuclear Symposium* i Lissabon i september 2023.

CMS udgav i november 2023 rapporten i "Militær dataoversættelse og digital transformation: Erfaringer fra Ukraine og fokusområder for det danske forsvar" i samarbejde med

Djøf Forlag. I rapporten stiller Katja Lindskov Jacobsen og Anders Theis Bollmann skarpt på, hvordan udviklingen inden for digitale teknologier såsom big data og AI får stigende forsvars- og sikkerhedspolitisk betydning. Det viser bl.a. erfaringerne fra krigen i Ukraine. Ligesom mange andre landes forsvar står det danske forsvar overfor en omfattende digital transformation. Rapportens centrale pointe er, at digital transformation ikke kan reduceres til et spørgsmål om teknologi, men også vedrører et sammenspil mellem forskellige socioteknologiske dynamikker, mekanismer og processer, der involverer mennesker, organisation og kultur, strategi og visioner samt ændringer i praksis. Det skaber friktion, og rapporten introducerer derfor begrebet "militær dataoversættelse" som en potentiel løsning.

CMS udgav i november 2023 baggrundspapiret "Danmark i EU: Muligheder og udfordringer efter forsvarsforbeholdet".

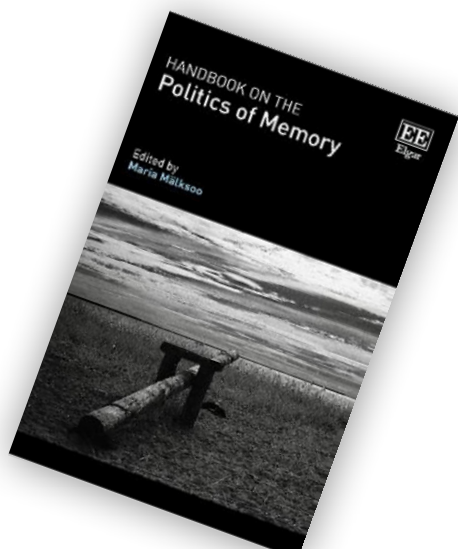
I baggrundspapiret giver Olivia Levinsen og Clemens Binder et indblik i EU's fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, samt de muligheder og udfordringer en fuld dansk deltagelse heri giver efter EU-forsvarsforbeholdets afskaffelse.

Bertel Heurlin har sammen med Andreas Bøje Forsby (DIIS) redigeret antologien "Danske perspektiver på Kina – i stormagtsrivaliseringens æra" udgivet af Djøf Forlag. Antologien tager udgangspunkt i, at stormagtsrivaliseringen mellem USA og Kina er blevet et grundvilkår i verdenspolitikken, som vil få afgørende betydning fremover. Det gælder også for Danmark, som de senere år har skulle forholde sig til konflikter mellem Beijing og Washington på en række områder: lige fra udbygning af 5G-netværk og kritisk digital infrastruktur over kinesiske investeringer i Grønland til forskningssamarbejde og frygten for spionage. Antologien leverer en samling af forskningsbaserede refleksioner over forskellige aspekter af stormagtsrivaliseringen, og hvad den betyder for Danmark.

Maria Mälksoo har redigeret antologien "Handbook on the Politics of Memory" udgivet af Edward Elgar Publishing. Antologien undersøger fænomenet erindringspolitik og dets påvirkning af international politik fra forskellige teoretiske perspektiver

under inddragelse af en række casestudier. Erindringspolitikker og -love benytter stater grundlæggende til at bevare visse fortællinger om fortiden og forhindre benægtelse eller billigelse af historiske begivenheder såsom folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden. Antologien udspringer af Marias forskningsprojekt MEMOCRACY "The Challenge of Populist Memory Politics in Europe", som er støttet af VolkswagenStiftung og har til formål at undersøge, hvordan erindringslove i Central- og Østeuropa udfordrer demokratiske principper i EU.

ARTIKLER OG KONFERENCEPAPERS (i alt 19)

Henrik Lauritsen og **Kristian Søby Kristensen** har redigeret et temanummer af tidsskriftet *Økonomi & Politik* (vol. 96, nr. 2) med titlen "Krig og fred: Orden og forandring i Europa". Temanummeret undersøger forskellige aspekter af den udfordring, Ruslands invasion af Ukraine udgør for Europas sikkerhedsorden. I den indledende artikel opstiller de to redaktører en typologi over ordensbegrebet i international politik, som understreger, at forståelsen af orden varierer afhængigt af ens grundantagelser om, hvorfor stater agerer som de gør. I de efterfølgende artikler udfoldes en række specifikke analyser af forskellige dimensioner af en europæisk sikkerhedsorden i forandring, fra USA's fremtidige engagement over årsagen til Ruslands invasion til de europæiske stormagters reaktion og betydningen for Danmarks udenrigspolitiske handlerum.

Neil Renic har sammen med Elke Schwarz (Queen Mary University of London) udgivet artiklen "Crimes of Dispassion: Autonomous Weapons and the Moral Challenge of Systematic Killing" i *Ethics & International Affairs* (vol. 37, nr. 3) udgivet af Cambridge University Press. Artiklen problematiserer det synspunkt, at autonome våbensystemer ikke alene er mennesket overlegen militært, men også moralsk. Autonome våbensystemer beskrives ofte som mere præcise og tilregnelige end mennesker og derfor i højere grad vil leve op til krigens love. I modsætning hertil

argumenterer artiklen for, at autonome våbensystemer vil medføre en moralsk devaluering af dem, som er målet for magtanvendelsen, og samtidig svækker moralen hos dem, som beslutter magtanvendelsen. Begge udfald risikerer at øge tilbøjeligheden til at bruge militær magt.

KRONIKKER, KOMMENTARER OG BLOGPOSTS (i alt 45)

CMS' forskere har i løbet af 2023 bidraget til flere artikler i magasinet Ræson. I artiklen "Nødvendighedens internationale politik" opridser Niels Byrjalsen, hvad der kendetegner den nye globale orden, som formes af stigende strategisk konkurrence mellem stormagterne. Med udgangspunkt i, hvad han betegner som en A4-verden – præget af autokratisk konsolidering, asymmetri, afkobling og nye ansvarlighedsdynamikker – argumenterer Niels for, at Vesten tvinges i retning af en international politik, som både er vanskeligere,

mere defensiv, mere utilfredsstillende og fyldt med dilemmaer, hvor pragmatisme kommer før idealisme. I artiklen "Fængsler, frømand og den fortsatte pirattrussel i Guineabugten" stiller Katja Lindskov Jacobsen og Amanda Møller Rasmussen skarpt på, hvad der er blevet af de pirater, som tidligere stod bag så mange piratangreb i Guineabugten, at det i en periode var verdens farligste farvand. Artiklen afdækker, hvordan piraterne er indlejret i en bredere kriminel struktur, der involverer kamp om ressourcer, profit og politisk magt i Niger-deltaet. Der er derfor en risiko for, at piraterne vender tilbage til Guineabugten, hvis forholdene igen bliver opportune. Fremtidige vestlige antipirateri-indsatser bør derfor tage højde for de bredere, underliggende dynamikker, som bidrager til at understøtte pirateri.

Sverige og Finlands NATO-medlemskab ændrer Danmarks sikkerhedspolitiske styrkeposition og relevans

KRONIK
Kristian Søbje Kristensen
og Niels Byrjalsen

Hvor er Danmark sikkerhedspolitisk og strategisk placeret i et nordisk og europæisk sikkerhedspolitisk rum, hvor Sverige og Finland er blevet NATO-medlemmer? Det er et spørgsmål, som vi som danskere bør overveje grundigt. Det er nemlig ikke kun Sverige og Finland, der er blevet NATO-medlemmer, men også Norge og USA. Det betyder, at Nordens sikkerhedspolitiske betydning vokser, mens Danmarks relative betydning falder. Det skaber nye udfordringer og muligheder i dansk forsvars- og allian-

cepolitik, hvor Danmark på den ene side risikerer at komme til at indtage en mere perifer rolle i et tættere nordisk samarbejde, hvor Sverige, Finland og Norge umiddelbart har mere til fælles, men på den anden side kan et samlet Norden i NATO øge de nordiske landes – og dermed Danmarks – indflydelse i alliancen.

Illustration af Rasmus Sand Høyer og Bertel Heurlins kronik "Ny kurs for Kina: Militæret skal prioriteres" i Jyllands-Posten d. 14. marts 2023.

Det særlige som Danmark og Norge tilbyder NATO og USA, er måske ikke ændrede så snart!

Vi må have forventninger til vores unge, hvis de skal have forventninger til sig selv

KOMMENTAR
Anna Mathiesen og Rasmus Lund Nielsen

På den ene side er det vigtigt at have realistiske forventninger til vores unge. På den anden side er det vigtigt at have høje forventninger til dem. Det er nemlig ikke kun Sverige og Finland, der er blevet NATO-medlemmer, men også Norge og USA. Det betyder, at Nordens sikkerhedspolitiske betydning vokser, mens Danmarks relative betydning falder. Det skaber nye udfordringer og muligheder i dansk forsvars- og allian-

cepolitik, hvor Danmark på den ene side risikerer at komme til at indtage en mere perifer rolle i et tættere nordisk samarbejde, hvor Sverige, Finland og Norge umiddelbart har mere til fælles, men på den anden side kan et samlet Norden i NATO øge de nordiske landes – og dermed Danmarks – indflydelse i alliancen.

I kronikken "Sverige og Finlands NATO-medlemskab ændrer Danmarks sikkerhedspolitiske styrkeposition og relevans" bragt i Berlingske, d. 17. marts 2023, reflekterer Kristian Søbje Kristensen og Niels Byrjalsen over konsekvenserne af Sverige og Finlands forventede NATO-medlemskab. De argumenterer for, at Nordens sikkerhedspolitiske betydning vokser, mens Danmarks relative betydning falder. Det skaber nye udfordringer og muligheder i dansk forsvars- og allian-

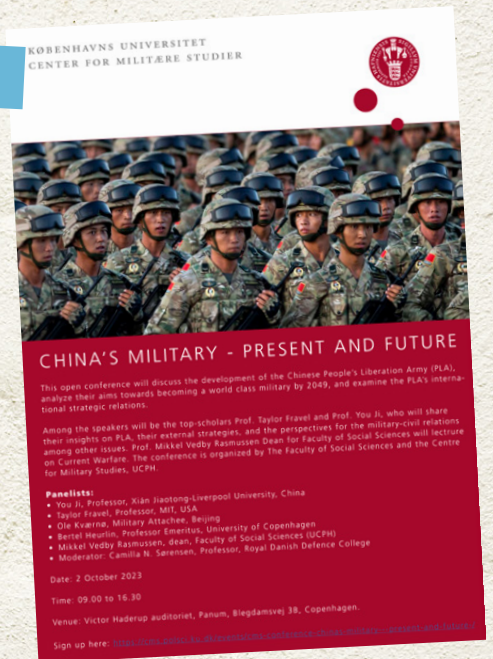
cepolitik, hvor Danmark på den ene side risikerer at komme til at indtage en mere perifer rolle i et tættere nordisk samarbejde, hvor Sverige, Finland og Norge umiddelbart har mere til fælles, men på den anden side kan et samlet Norden i NATO øge de nordiske landes – og dermed Danmarks – indflydelse i alliancen.

Illustration af Rasmus Sand Høyer til Bertel Heurlins kronik "Ny kurs for Kina: Militæret skal prioriteres" i Jyllands-Posten d. 14. marts 2023.

ÅBNE ARRANGEMENTER (i alt 22)

I oktober 2023 afholdt CMS i samarbejde med Det Samfundsvidenskabelige Fakultet (SAMF, KU) konferencen "China's military – present and future", som samlede førende danske og internationale eksperter i kinesisk og international forsvarspolitik til debat om udviklingen af Kinas militær. Blandt konferencens hovedtalere var professor You Ji (Xián Jiaotong-Liverpool University, Suzhou), professor Taylor Fravel (Massachusetts Institute of Technology) og professor Mikkel Vedby Rasmussen (SAMF, KU), som blev suppleret af diskussioner med lektor Camilla T. N. Sørensen (Forsvarsakademiet) og to fhv. danske forsvarsattachéer i Beijing, Ole Kværnø og Carsten Rasmussen. Konferencen blev åbnet af CMS-centerleder Kristian Søby Kristensen og professor Bertel Heurlin.

I oktober 2023 afholdt CMS i samarbejde med Center for Europæisk Politik (CEP) det offentlige seminar "Desinformation: Udfordringer for Vesten, EU og Danmark". Seminaret samlede danske eksperter i desinformation og hybrid krigsførelse til debat om de seneste tendenser inden for desinformationskampagner, og hvordan Vesten, EU og Danmark kan håndtere de udfordringer, som desinformation praktiseret af særligt Rusland og Kina udgør. I ekspertpanelet var chefkonsulent Søren Liborius (EU's strategiske kommunikationsenhed), adjunkt Yevgeniy Golovchenko (IFS, KU), militæranalytiker Jeanette Serritzlev (Forsvarsakademiet) og adjunkt André Ken Jakobsson (Syddansk Universitet). CEP-centerleder Marlene Wind og CMS-centerleder Kristian Søby Kristensen modererede debatten.

ØVRIGE AKTIVITETER (i alt 216)

CMS afholdt d. 7-17. august endnu en gang en sommerskole i dansk forsvarspolitik og strategiske studier på Institut for Statskundskab, KU. Her fik studerende med interesse for sikkerheds- og forsvarspolitik mulighed for at fordybe sig i strategisk teori i en praksisorienteret undervisning. Kristian Søby Kristensen var kursusansvarlig for kurset sammen med mili-

Herunder rådgivning, ikke-offentlige arrangementer, CMS-bidrag ved eksterne arrangementer og undervisning.

tæranalytiker Alexander Høgsberg Tetzlaff. Undervisningen inkluderede oplæg ved praktikere fra Forsvarsministeriet og Forsvaret samt oplæg ved forhenværende forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen. Flere af CMS' forskere bidrog med undervisning på kurset, bl.a. Maria Mälksoo, Tobias Liebetrau, Jens Wenzel Kristoffersen og Anders Theis Bollmann.

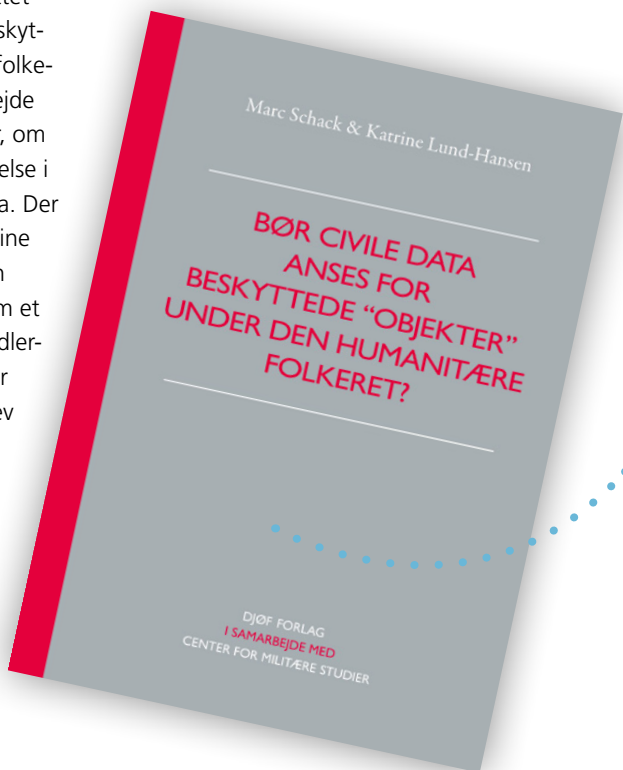
CMS har i 2023 fortsat samarbejdet med Clingendael (Netherlands Institute of International Relations), og NUPI (Norsk Utenrikspolitisk Institutt) med henblik på at bringe embedsmænd fra de tre landes Udenrigs- og Forsvarsministerier samt forskere fra de tre forskningsinstitutioner sammen for at drøfte udviklingen i NATO. I marts 2023 udmøntede det sig i en lukket workshop i Haag, hvor NATO's nye strategiske koncept blev diskuteret med fokus på implikationer for Holland, Norge og Danmark

UDVALGTE AKTIVITETER VEDR. FOLKERET (i alt 38)

CMS har etableret et samarbejde med Det Juridiske Fakultet, KU, for at styrke forskningen i folkeret. Samarbejdet er en del af udmøntningen af den folkeretlige tillægsbevilling, CMS blev tildelt i forsvarsforliget 2018-2023. Det har resulteret i etableringen af forskningsprojektet "International Law and Military Operations (InterMil)" med deltagelse af prodekan Astrid Kjeldgaard-Pedersen (KU), professor Jens Elo Rytter (KU), lektor Marc

Schack (KU), lektor Sorcha MacLeod (KU), adjunkt Cornelius Wiesener (KU) og adjunkt Iben Yde (Forsvarsakademiet). Projektet leverer forskning og forskningsbaseret myndighedsbetjening om folkeretlige spørgsmål med relevans for danske beslutningstagere.

Marc Schack har sammen med Katrine Lund-Hansen (Forsvarsakademiet) forfattet rapporten: "Bør civile data anses for beskyttede 'objekter' under den humanitære folkeret?" udgivet december 2023 i samarbejde med Djøf Forlag. Rapporten undersøger, om den humanitære folkeret finder anvendelse i forhold til at beskytte digitale, civile data. Der er flere eksempler bl.a. fra krigen i Ukraine på, at angreb på data i cyberspace er en del af moderne væbnede konflikter. Som et relativt nyt domæne har cyberspace imidlertid en række karakteristika, som ikke var kendte, da den humanitære folkeret blev udviklet. Det er derfor uklart, om civile data skal betragtes som lovlige militære mål eller beskyttede civile objekter i henhold til folkeretten. Rapporten identificerer to hovedpositioner i den juridiske debat om spørgsmålet og gennemgår, hvordan stater forholder sig til debatten.

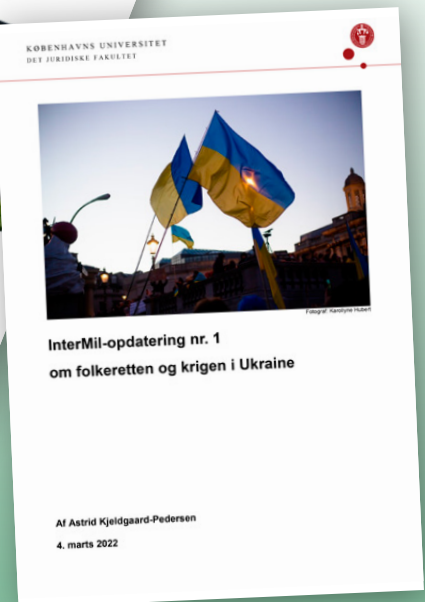

Det Juridiske Fakultet, Forsvarsakademiet og CMS afholdt d. 2. juni 2023 konferencen "Folkeretten efter Ukraine". Konferencen samlede politikere, embedsmænd, forskere og civilsamfundet for at diskutere de folkeretlige udfordringer og udviklinger, der er fulgt med krigen i Ukraine. Blandt spørgsmålene, som blev debatteret, var, hvornår en stat bliver part i en væbnet konflikt i lyset af vestlige stateres våbenhjælp til Ukraine, hvilken rolle folkeretten har spillet for Danmarks tilgang til krigen, hvilke muligheder der er for at retsforfølge Putin, samt hvordan folkeretten håndterer private aktører engageret i Ukraine, såsom private lejehære og tech-giganter. Blandt konferencens talere var Anders Tang Friborg (Udenrigsministeriet), Ulf Melgaard (Udenrigsministeriet) og Jes Rynkeby (Forsvarskommandoen).

Det Juridiske Fakultet har i kølvandet på krigen i Ukraine lanceret InterMil-opdateringen. InterMil-opdateringen udsendes løbende af projektets forskere og præsenterer i kort form de folkeretlige problemstillinger, Ukrainekrigen rejser, og giver bud på, hvordan de skal løses. Opdateringerne adresserer både temaer, som har været rejst i medierne, og temaer, som ligger i forlængelse af InterMil's forskning. I forlængelse af Hamas' terrorangreb d. 7. oktober 2023 og Israels efterfølgende krig i Gaza udsendes der også en nye serie af opdateringer om denne konflikt.

MEDARBEJDERE

MEDARBEJDERE TILKNYTTET CMS I LØBET AF 2023

Centerleder, seniorforsker Kristian Søby Kristensen, ph.d.
Professor Kevin Jon Heller, ph.d.
Professor Maria Mälksoo, ph.d.
Seniorforsker Katja Lindskov Jacobsen, ph.d.
Forsker Cornelia Baciú, ph.d.
Forsker Tobias Liebetrau, ph.d.
Forsker Neil Renic, ph.d.
Postdoc Clemens Binder, ph.d.
Postdoc Dovilė Sagatienė, ph.d.
Postdoc Keiko Kono, ph.d.
Postdoc Lena Trabucco, ph.d. (på barsel)
Militæranalytiker Alexander Høgsberg Tetzlaff, major
Militæranalytiker Jens Wenzel Kristoffersen, orlogskaptajn, cand.mag.
Militæranalytiker Mark Winther, major
Professor Emeritus Bertel Heurlin
Videnskabelig assistent Henrik Lauritsen, ph.d.
Videnskabelig assistent Niels Byrjalsen, cand.scient.pol.
Videnskabelig assistent Olivia Viktoria Jensen Levinsen, cand.scient.pol.
Videnskabelig assistent Anders Theis Bollmann, cand.mag.
Videnskabelig assistent Amanda Møller Rasmussen, cand.scient.anth.
Videnskabelig assistent Johan Gröne Christensen, cand.scient.pol.
Fuldmægtig Tatiana Tilly, journalist, cand.mag.
Fuldmægtig Oliver Alexander Tafdrup, ph.d.
Centeradministrator Mikkel Broen Jakobsen, cand.scient.pol.

Konsulenter:

Seniorforsker Tore Hamming, ph.d.
Ph.d.-studerende Lise Wiederholt Christensen, cand.scient.pol.
Ph.d.-studerende Lin Alexandra Mortensgaard, cand.scient.pol.

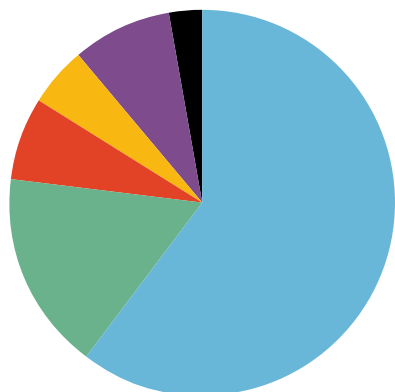
Studentermedhjælpere:

Eva Lundstrøm Lademann	Emil Grimmeshave Alring
Anemone Mariane Thode Skovgaard	Christian Vilhelm Quaade Kornerup
Andreas Egebjerg Thorkildsen	My Mathilde Bruun
Theodor Lykkeitof Bilgrav	Oliver Halkier Kaiser

ØKONOMI

CMS' INDTÆGTER OG UDGIFTER I 2023

CMS er hovedsageligt finansieret over det danske forsvarsbudget gennem en årlig finanslovsbevilling på 10 mio. kr. (plus årlig P/L-regulering). I forsvarsforliget 2018-2023 blev CMS tildelt en ekstra bevilling på 15 mio. kr. over bevillingsperioden.* Herudover kan der indhentes eksterne forskningsbevillinger.

Figur 4: CMS' indtægter i 2023

- Hovedbevilling fra Forsvarsministeriet (FMN): 11.000.000 kr.
- Folkeretsbevilling fra FMN: 3.000.000 kr. **
- Bevilling fra Danida (COPIGoG): 1.250.600 kr.
- Bevilling fra VolkswagenStiftung (MEMOCRACY): 908.100 kr.
- Bevilling fra European Research Council (RITUAL DETERRENCE): 1.515.400 kr.
- Øvrig frikøb: 496.300 kr. ***

Totale indtægter: 18.170.400 kr.

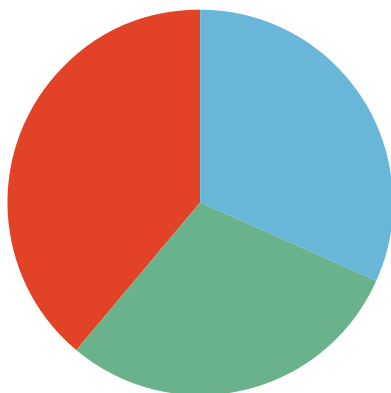
Likviditet overført fra tidligere år: 5.031.922 kr.

Totale indtægter + likviditet: 23.202.322 kr.

Figur 5: CMS' udgifter i 2023

- Lønudgifter, FMN-hovedbevilling: 6.712.991 kr.
- Driftsudgifter (inkl. lønninger til militæranalytikere), FMN-hovedbevilling: 6.183.169 kr.
- Løn- og driftsudgifter, andre bevillinger (inkl. KUJUR): 8.191.366 kr.

Totale udgifter: 21.087.526 kr

* I bevillingsperioden udmøntes 6 mio. kr. på CMS, mens 9 mio. kr. anvendes under ledelse af Det Juridiske Fakultet, KU.

** Heraf er 1,8 mio. kr. blevet administreret på Det Juridiske Fakultet, KU.

*** Øvrig frikøb omfatter arbejde på forskningsprojektet OCINFRA (Ocean Infrastructures).

Øverst: Illustration af Rasmus Sand Høyer
til Bertel Heurlins kronik
"Ingen ville tabe ansigt over en ballon"
i Jyllands-Posten d. 9. februar 2023.

Nederst: Professor Maria Malksoo (til venstre)
sammen med sit hold af forskere og samarbejds-
partnere under en workshop, der lancerede
forskningsprojektet RITUAL DETERRENCE. Projektet
er finansieret af Det Europæiske Forskningsråd og er
et eksempel på, at CMS' forskere indhenter eksterne
forskningsmidler. Læs mere om projektet er:
<https://ritualdeterrence.eu>

Center for Militære Studier

Københavns Universitet

Øster Farimagsgade 5, bygning 8

1353 København K.

cms@ifs.ku.dk

tlf: +45 35324088

GRAFISK DESIGN: SIGNS & WONDERS

FOTO: ANDERS CLAUSEN (forside, s. 3, 5 og 13)